

Nordic walking op de openbare weg

Vooraf

De analyse en de verwerking van deze problematiek is gebeurd op basis van vooral het verkeersreglement maar ook via consultatie van publicaties, zoals deze van het BIVV (thans VIAS)¹, het Netwerk Duurzame Mobiliteit² en “Une sortie à pied avec mes élèves”³, alsook tal van websites⁴. Bovendien werd een dubbelcheck van de ontwerp tekst uitgevoerd bij “Sport Vlaanderen” en de Vlaamse Sportfederatie vzw (VSF) via het team van “Sport en Verkeer”.

1. Probleemstelling

Het is voor het bestuur YNWA-vzw niet helemaal duidelijk hoe men met een groep nordic walkers moet vorderen op de openbare weg: de exacte plaats op de openbare weg en in bepaalde gevallen aan welke zijde van de weg volgens de staprichting.

2. Analyse

2.1. Risico's en verantwoordelijkheden

2.1.1. Risico's

- De nordic walkingleden gaan op in hun activiteit hebben de neiging naast elkaar te walken om te kunnen praten en kunnen daarbij als kwetsbare weggebruikers risico's lopen. Tevens vergeten ze soms de aanmaningen van de begeleiders op te volgen.
- Mogelijke hulpmiddelen ter beperking van het risico op de openbare weg t.o.v. bestuurders zijn:
 - o de begeleiders van de groepen laten opvallen door:
 - bij voorkeur gele hesjes vooraan en achteraan de groep te laten dragen
 - indien (ook) gestapt wordt tussen valavond en het aanbreken van de dag (gepland of niet) of bij beperkte zichtbaarheid tot 200 m (mist, zware regenval,...), tevens van aanvullende elementen te voorzien (naargelang de gevolgde zijde van de rijbaan wit/gele verlichting vooraan/achteraan en op de flanken, rood vooraan/achteraan, alsook fluorescerende en reflecterende elementen aan armen, benen en rugzakken).

¹ “Veilig op stap”, BIVV

² Katrijn Braeckmans, “Veilig sporten op de openbare weg? Zo moet het!”, Netwerk Duurzame Mobiliteit, 2016

³ “Une sortie à pied avec mes élèves”, La cellule EMSR du Service public de Wallonie

⁴ www.Jeugdwerker.be, www.jeugdwerkregels.be, www.sportenverkeer.be, www.veiligopstap.be, www.wandelsportvlaanderen.be, www.sportenverkeer.be, www.fietsenofstappeningroep.be, www.scoutsengidsenvlaanderen.be

Opmerking: Gelet op de mogelijke opsplitsingen met eigen begeleiders en het oversteken van openbare wegen gelden deze hesjes en aanvullende elementen ook voor alle bijkomende begeleiders middenin de groep

- Idealiter zijn de begeleiders ook uitgerust met oversteekbordjes C3 bij maar dat lijkt niet echt praktisch bij nordic walking. Een gestrekte pole kan dit enigszins opvangen.

Opmerking: Een C3-oversteekbordje (een witte cirkel met rode rand) dient om een overstekende groep te signaleren, maar mag niet gebruikt worden om het verkeer stil te leggen. Dit geldt dus ook voor de pole.

2.1.2. Verantwoordelijkheden van de organisatie

De verantwoordelijkheid van het bestuur, de instructors en de begeleiders is tweeledig:

- Enerzijds een sportomgeving creëren om alle leden vrijuit en ongestoord te laten deelnemen aan de activiteiten, inclusief het sociaal aspect
- Anderzijds actief werken aan een omgeving waarin elke lid veilig kan sporten.

2.2. Wet (verkeersreglement)

2.2.1. Inleiding

Het verkeersreglement (VR) maakt een onderscheid tussen “individuele voetgangers” en “voetgangers in groep”, zonder evenwel een definitie van een groep te geven.

Er is evenmin een definitie van het begrip “leider” maar het is duidelijk dat onze begeleiders hieronder vallen omdat zij een zekere verantwoordelijkheid dragen over de groep walkers.

2.2.2. Individuele voetgangers

- **Algemeen**

Het VR voorziet in een verplichte dalende volgorde van prioriteit voor de plaats op de openbare weg (VR, Art 42.1 en 42.2):

- Voetpad
- Delen van de openbare weg voorbehouden voor voetgangers (cf. verkeersborden D9 en D10)
- Begaanbare verhoogde berm
- Begaanbare gelijkgrondse berm
- Fietspaden
Opmerking: mits voorrang te geven aan de fietsers en bromfietsers
- De rijbaan: zo dicht mogelijk bij de rand van de rijbaan en behoudens uitzonderlijke omstandigheden links in de gevolgde richting
Opmerking: er is geen definitie van “uitzonderlijke omstandigheden”

- **Openbare wegen met “bijzonder statuut”**

- Voetgangerszones, speelstraten, schoolstraten, enz. (VR, Art 22)
- Op deze openbare wegen met “bijzonder statuut” hebben bepaalde weggebruikers een zekere voorrang (fietsers, spelende kinderen, enz.), wat echter niemand ontslaat van het voorzichtigheidsprincipe

2.2.3. Voetgangers in groep (VR, Art 42.3):

- Stoeten, processies en voetgangers in groep vergezeld van een leider mogen de rijbaan volgen maar in dat geval moeten ze rechts gaan in de gevolgde richting
Opmerkingen:
 - o Deze hoeven dus niet te stappen op het voetpad, bermen, enz. zelfs als die er zijn.
 - o Niet expliciet vermeld in het VR maar hier kan redelijkerwijze worden uitgegaan van een “grote” groep (meerdere tientallen deelnemers) waarvan de leden niet achter elkaar stappen, zonder evenwel meer dan de helft van de rijbaan in te nemen (om kruisen en inhalen toe te laten)
- Groepen van voetgangers van minimum 5 personen vergezeld van een leider mogen de linkerkant van de rijbaan volgen maar moeten dan achter elkaar gaan
Opmerking:
 - o Ook deze hoeven niet te stappen op het voetpad, bermen, enz. zelfs als die er zijn
 - o Hier is enkel sprake van een minimum, niet van een maximum
- Er zijn bijzondere zichtbaarheidsvereisten tussen valavond en het aanbreken van de dag en in alle omstandigheden wanneer het niet meer mogelijk is duidelijk te zien tot op een afstand van ongeveer 200 meter.

3. Gevolgen voor YNWA vzw

3.1. Inleiding

Een veilig sportbeleving vergt een duidelijk beleid van het bestuur betreffende het vorderen op de openbare weg. Om praktische redenen is het best die aanpak zo eenvoudig mogelijk te houden. Het spreekt voor zich dat dit beleid moet vertaald worden in duidelijke richtlijnen die dan ook dienen gecommuniceerd te worden aan de leden.

Verder, de communicatie van richtlijnen is één zaak, de opvolging ervan bekomen een andere. Daarom is het belangrijk de richtlijnen systematisch te laten benadrukken door bestuur, instructors én begeleiders. Zowel tijdens de walk als daarbuiten.

Het verdient aanbeveling tijdens de voorbereiding van het parcours oog te hebben voor de risico's, zeker die waarbij gebruik gemaakt wordt van de rijbaan, en gevaarlijke trajecten maximaal te ontwijken. Op basis van enerzijds het beleid en anderzijds de tijdens de voorbereiding vastgestelde risico's dienen de begeleiders onderling afspraken maken over de vordering met de groep op het parcours en hierover een briefing te geven aan de (andere) begeleiders.

3.2. De plaats op de openbare weg:

- Van “buiten naar binnen” in dalende volgorde van prioriteit, ook als er geen ander verkeer te bespeuren valt:
 - o Voetpad
 - o Delen van de openbare weg voorbehouden voor voetgangers (cf. verkeersborden D9 en D10)
 - o Begaanbare verhoogde berm (verhard of niet)
 - o Begaanbare gelijkgrondse berm (verhard of niet)

- Fietspaden
Opmerking: mits voorrang te geven aan de fietsers en bromfietzers, maar geen verplichting tot opzijaan in de richting van de rijbaan (risico beperken)
 - Parkeerzones: niet voorzien in het VR maar toch aan te bevelen alvorens te opteren voor de rijbaan
- In uiterste nood op de rijbaan

In essentie draait dit om het voorzichtigheidsprincipe, nl. de walkers zo ver mogelijk van het ander verkeer houden.

3.3. Links of rechts walken in de gevolgde richting

3.3.1. Uitgangspunt

Indien er gewalkt wordt naast de rijbaan is de keuze tussen links of rechts van minder belang, behalve op basis van vb. het te verwachten gevaarlijke hindernissen op en langs het parcours en het aantal keren oversteken

Voor het walken op de rijbaan zijn er argumenten pro en contra voor zowel links als rechts. Echter, voetgangers zijn erg kwetsbaar en bijgevolg heeft de club de morele plicht op gevaarlijke trajecten te opteren voor de oplossing die voor de walkers het minst risico inhoudt. Zelfs indien het VR het zogenaamde “recht” geeft om in bepaalde gevallen rechts en zelfs naast elkaar op de rijbaan te walken.

De begeleiders bepalen hun uiteindelijke keuze op basis van het gezond verstand om die veiligheid maximaal na te streven. Als gevolg hiervan kunnen en moeten ze dus, bovenop de hieronder vermelde expliciete gevallen, soms verantwoord afwijken van de vermelde regels betreffende links of rechts walken-

Mogelijke criteria ter evaluatie: het zicht van de achteropkomende/tegemoetkomende bestuurders op de walkers (cf. tracé van de weg: bocht met een erg beperkte zichtbaarheid, idem voor een helling), het weer/tijdstip, enz.

3.3.2. Indien rechts

3.3.2.1. *Algemene regel*

- Indien er een noodzaak is om op de rijbaan (onmogelijk op voetpad, berm, enz.) te walken, zal dit in principe rechts in de gevolgde richting naast elkaar gebeuren (compromis veiligheid/sociaal aspect), d.w.z. maximum twee walkers naast elkaar, zonder evenwel meer dan de helft van de rijbaan in te nemen (om kruisen en inhalen toe te laten).
- Volgens de lokale omstandigheden kan desnoods een begeleider een 50-tal meter achter de groep walken om de aandacht van de achteropkomende bestuurders te trekken en ter verwittiging van de groep zodat ze eventueel tijdelijk op de (minder begaanbare) berm of achter elkaar walken.
- Dit geldt ook voor zones met een “bijzonder statuut” (voetgangerszones, speelstraten, schoolstraten, enz.)

3.3.2.2. *Expliciete afwijking Nr. 1: manifest gevaar*

- Indien er manifest gevaar is op de rijbaan (vb. tracé van de weg, verkeersdrukte, ontwikkelde snelheden), dient er in principe (behoudens uitzonderlijke omstandigheden) links gewalkt te worden in de gevolgde richting en achter elkaar.

Dit geldt dus niet voor rustige openbare wegen en evenmin voor openbare wegen met een “bijzonder statuut” (voetgangerszones, speelstraten, schoolstraten, enz.) waarbij er a priori kan van uitgegaan worden dat er geen manifest gevaar is. In al deze gevallen kan er in principe rechts in de gevolgde richting gewalkt worden, naast elkaar.

- Opmerkingen:
 - o Voordelen van links achter elkaar walken: biedt zicht op aankomend verkeer, oogcontact mogelijk, uitwijkmogelijkheid in de berm bij acuut gevaar
 - o Ook hier blijven punctuele afwijkingen mogelijk volgens de gevaartoestand (zie uitgangspunt hiervoor). Dit kan eventueel leiden tot toch rechts walken in de gevolgde richting maar dan achter elkaar en zo kort mogelijk bij de rand.

3.3.2.3. *Expliciete afwijking Nr. 2: landelijke onverharde wegen, veld- en boswegen*

- Op landelijke onverharde wegen, veld- en boswegen is er niet echt sprake van een “rijbaan” en is er in principe weinig of geen gevaar. Walkers zijn er alleszins veel minder kwetsbaar waardoor ze er kunnen walken over de hele breedte van de weg.
- Ook in deze gevallen komt het erop aan dat de begeleiders waakzaam blijven om in geval van occasioneel gemotoriseerd verkeer, fietsers, joggers of ruiters met luide stem (en eventueel fluitsignalen) hierop de aandacht te vestigen, het type van aankomend verkeer mee te delen, vooraan/achteraan en te vragen (roepen) om allemaal naar rechts aan te sluiten.

3.3.3. Indien links

- Gelet op het sociale aspect van nordic walking, dient links walken maximaal vermeden te worden.
- Indien er een noodzaak is om op de rijbaan te walken en dit rechts onvoldoende veilig kan, zal links in de gevolgde richting op de rijbaan gewalkt worden en dit achter elkaar zo kort mogelijk bij de rand van de rijbaan.
De notie “noodzaak” is hier belangrijk want er dient maximaal geopteerd voor de andere delen van de openbare weg (voetpad, bermen, enz.)

3.3.4. Bijzondere gevallen

3.3.4.1. *Bewuste opsplitsing van de groep*

- Indien een deel van de groep zich mét een begeleider afsplitst van de rest (vb. een kortere weg terug te nemen naar het vertrekpunt) en genooddaakt is op de verharde rijbaan te walken, volgen deze walkers in principe (behoudens uitzonderlijke omstandigheden) de linkerkant van de rijbaan in de gevolgde richting en achter elkaar.
Het voorgaande geldt niet buiten de rijbaan van verharde wegen (voetpad, bermen enz.) en op landelijke onverharde wegen, veld- en boswegen (zie hoger)
- Indien deze opsplitsing gebeurt zonder begeleider dient zeker en vast aan de linkerkant van de rijbaan in de gevolgde richting en achter elkaar gewalkt te worden omdat in dat geval de regels van de “individuele voetgangers” gelden.

3.3.4.2. *Onbewuste opsplitsing van de groep*

- Indien een groep genooddaakt is te vorderen op de verharde rijbaan en zich begint uit te rekken waardoor ze uiteenvalt in verschillende kleine groepen, wordt het bijzonder moeilijk voor bestuurders om de volledige groep walkers in te halen, met alle frustraties als gevolg. Laat staan

de eventuele problemen qua aansprakelijkheid/verzekering (nog begeleid?). In dat geval kan de groep niet langer rechts walken in de gevolgde richting. Aansluiten is dus de boodschap ofwel overschakelen naar een bewuste opsplitsing (zie hiervoor).

- Het is alleszins aan te bevelen op gevaarlijke trajecten niet met een heel grote groep te vorderen. Dan wordt er best opgesplitst in 2 of meer groepen, desnoods al van bij de aanvang van de walk.

3.4. Systematische veiligheidsbriefing

3.4.1. Belang

In het belang van de veiligheid verdient het aanbeveling bij het begin van elke walk (vb. tussen het aandacht trekken en de opwarming) kort een aantal veiligheidselementen te overlopen. Eventueel volstaat het bij het invoeren van deze briefings aanvankelijk de integrale versie te geven en achteraf enkel nog gedeeltelijk.

Naast de briefing bij de start kan het noodzakelijk zijn tijdens de walking op gevaarlijke punten de tijd te nemen om de groep eerst te verzamelen, duidelijk mee te delen wat er verwacht wordt, de reden daarvoor en er vervolgens strikt toezicht op te houden

Verder is het de plicht van de begeleiders onmiddellijk en kordaat te reageren als iemand iets onveilig of ongepast doet. Dit heeft biedt maar kans op succes als alle begeleiders even consequent handelen.

3.4.2. Overzicht elementen (“RIA”):

- **Regels:** de belangrijkste verkeersregels, nl. links/rechts walken in de gevolgde richting, plaats op de openbare weg (cf. dalende volgorde), gebruik maken van het zebrapad (cf. 30 meter, daarbuiten op teken van de begeleiders en dan steeds allemaal samen en haaks op de rijbaan), verkeerslichten voor voetgangers (enkel bij groen licht oversteken en bij verspringen op rood enkel verder oversteken door wie al op de rijbaan was, de rest moet stoppen).
- **Instructies:** noodzaak tot opvolging van de instructies van de begeleiders (aansprakelijkheid)
- **Afspraken:** goede afspraken maken (vb. indien rechts op de rijbaan naast elkaar dan nooit met meer dan twee, indien links dan altijd achter elkaar, indien op de rijbaan goed aansluiten op de rijbaan i.p.v. de groep te laten uitrekken, allemaal achter elkaar walken indien begeleiders aankomend verkeer op landelijke onverharde wegen, veld- en boswegen aangeven)